

Ugrai István – Zsedényi Balázs

Más karakter

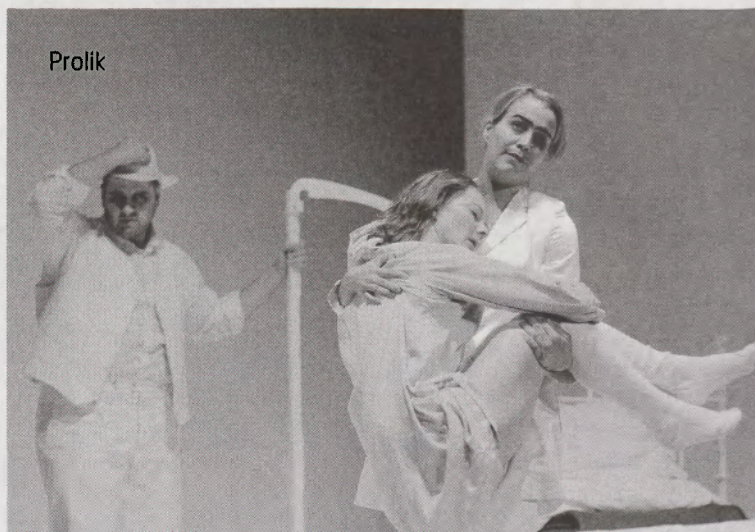
AZ EGRI GÁRDONYI GÉZA SZÍNHÁZ EGY ÉVE

Hogy miért érezte fontosnak Blaskó Balázs azt, hogy sarkosan és deklaráltan száznyolcvan fokok fordulatot kell hirdetnie pályázatában, nem tudni. Különösen annak fényében, hogy egyrészt Egerben már egy éve nyílt titoknak számított: ő lesz a színház igazgatója, másrészt az is nyilvánvaló volt, hogy botrány nélkül is el fognak menni azok, akik elmentek. A kinevezés és az évadzárás között nagy ívet futott be a Gárdonyi Géza Színház vezetőségi kommunikációja. Ennek és a száznyolcvan fok tulajdonképpen jelentésének próbáltunk utánajárni.

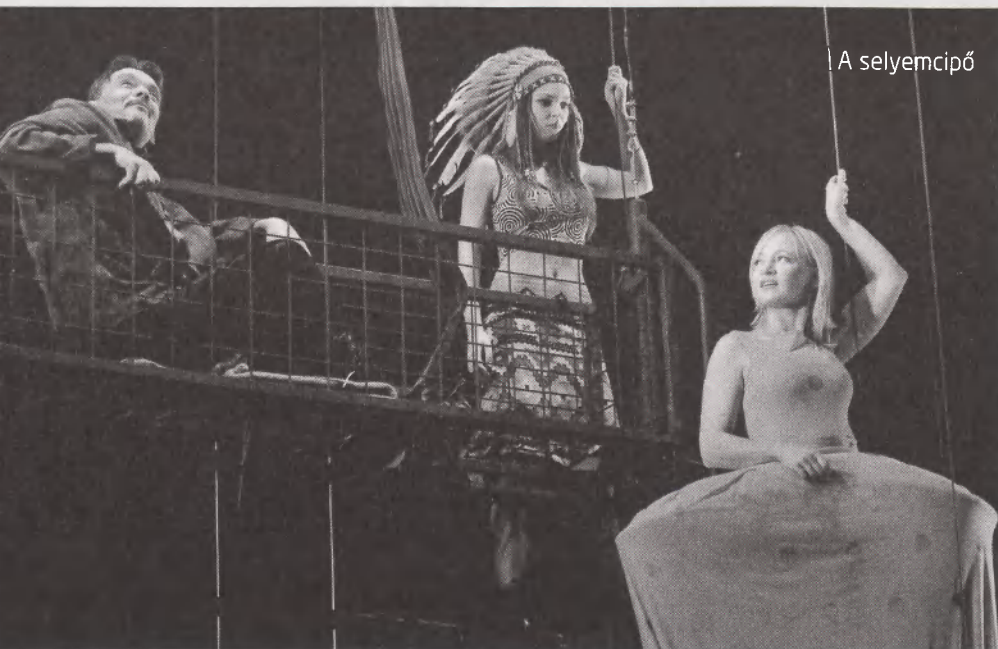
Nihilisták

Talán még soha nem volt annyira dühödtt lejáratókampány színházi előadás ellen, mint amelyet Paul Claudel *A selyemcipője* ellen folytattak bizonyos körök Egerben. Hogy mi dühítette őket Zsótér Sándor minimalista rendezésében vagy Claudel drámájában, nem tudni. Zsótér rendezése hagyja, hogy Claudel szavai érvényesüljenek, noha bő négy (a második előadástól kezdve három és fél) órájával a produkció valóban próbára teszi a közönség türelmét. Eger vallásos keresztény városként él a köztudatban, éppen ezért érthetetlen, miért csapta ki a biztosítékot az egyébként valóban nehezen befogadható produkció. Zsótér vállaltan csupán ke-

resztmetszetét adja a drámának, s talán vitatható döntés volt bérletbe tenni és a nagyszínpadon bemutatni ezt a sajátos formavilágot, mégis hihetetlen, mennyire hiányzik a tolerancia, a megértés szándéka, a mű üzenetének felismerése iránti nyitottság. Barta Dóra, a színház táncmozgatójának (akkori) vezetője egyszer azt mondta: tíz év múlva ez a város büszke lesz erre az előadásra – remélhetőleg így lesz. Hiába nem a megfelelő

Prolók

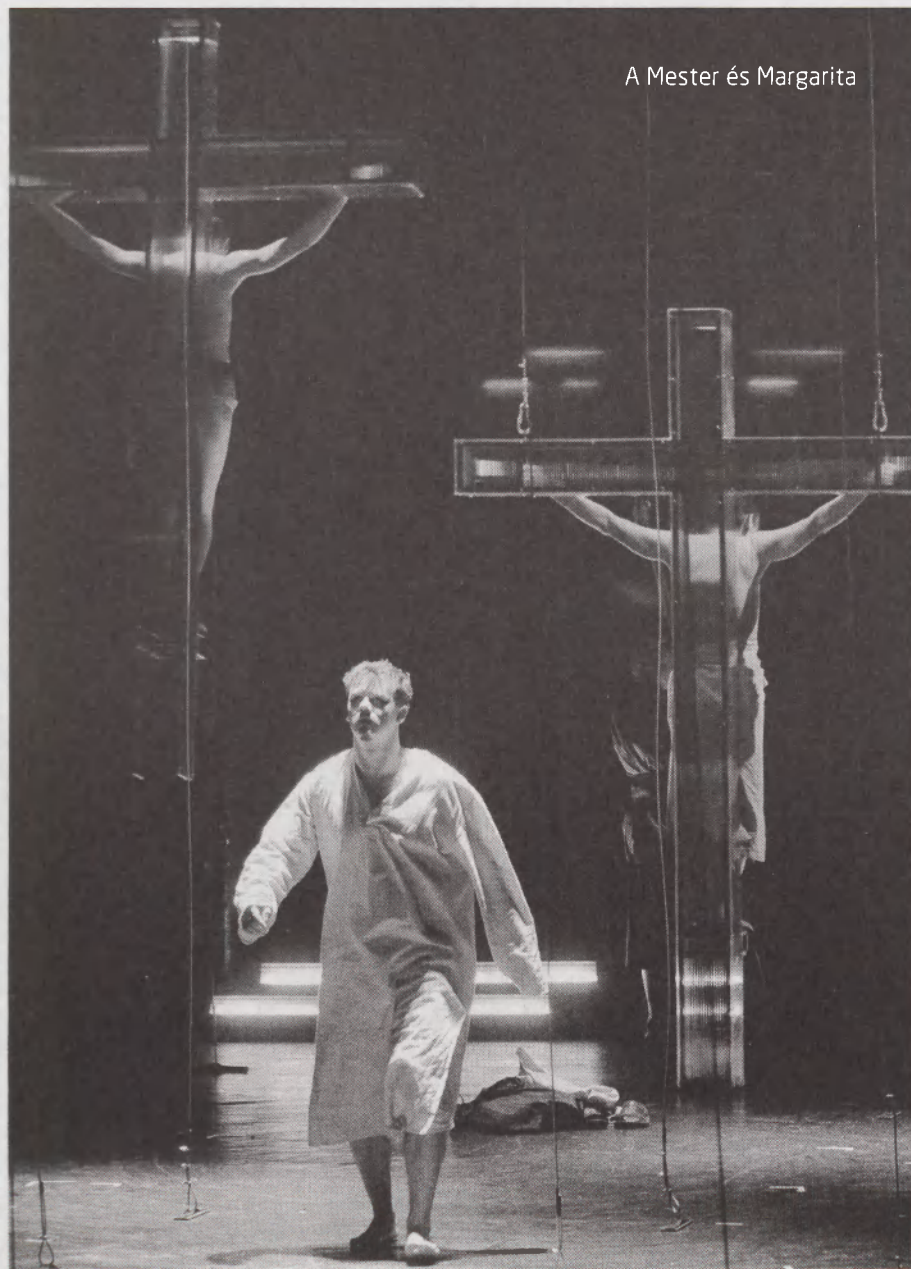

A selyemcipő

helyen és hiába nem végleges formában (ha ez egyáltalán lehetséges) mutatták be – a vállalás bátorsága és szándéka mégis végtelemül tiszteletre méltó.

Nem így érezte Blaskó Balázs, akivel igazgatói kinevezése előtt készített interjút a *Heves Megyei Hírlap*. „Az utóbbi években azonban nem a közönségnek játszottak a színészek, hanem egy elitista szakmai kör elvárásainak kellett megfelelniük – értékelte a színházat 2011. január 26-án adott nyilatkozatában. – Én a remény színházát szeretném, egy életigenlőt a nihilista helyett. Nem fordulhat elő, hogy egy darab végén – a szerző üzenetével ellentétes módon – egy kitalált jelenetben az erkölcs-telenség megtestesítője a testileg-

A Mester és Margarita

lelkileg megnyomorított főhősön mellé fekdjön, vagy hogy előadás közben ki kelljen írni, hogy miről szól a darab. Az ilyen hely szerintem nem színházi műhely, hanem valami más. A közönség ennél nemesebbet érdemel.”¹ A leendő igazgató nyilvánvalóan *A selyempipőre*, illetve Csiky Gergely Máté Gábor által rendezett, *Prolik (Ingyenélők)* címmel játszott darabjára utal – mindkettő színházi értelemben teljes értékű produkció, mindkettőnek vannak vitatható pontjai,² de mintha talán éppen ez a vitalehetőség lenne a színház (egyik) lényege. Az új egri művészeti irány azonban nem így gondolja.

Az elmúlt egri évad egyik – talán szándékolatlan – eredménye az, hogy immár nem lehet érdemben vitatkozni az előadásokról. Ha az ember véleményt mond, szükségszerűen állást foglal valamelyik oldal mellett. Pedig az, hogy valaki megkérdőjelezi a *Prolik*, *A selyempipő* vagy *A Mester és Margarita* megközelítését és bizonyos megoldásait, nem jelenti azt, hogy az előadás létjogosultságát vitatná. Sőt: talán éppen ez éltezi az előadásokat. Csizmadia Tibor igazgatói érdeme, meglehet,

pontosan az, hogy sokszínű és disputára hívó színházat csinált Egerben – de egy vidéki teátrumnak valami ilyesmi lenne a feladata. Igen, bátran kellene vitatkozni ezekről a produkciókról – ám rendkívül méltatlan, ha valaki a disputát harccá silányítja. És például győzelmi jelentésként tűz ki negatív kritikát a hirdetőtáblára, miután vezetőségi engedélyhez köti, mi rakható ki rá.

Közös megegyezés

Hogy miért nem érezte senki – Barta Dórán kívül, aki maga is az utolsó pillanatig várt társulatával együtt valakit, aki mellé odaállhatna –, hogy pályáznia kellene az egri színházigazgatói posztra, ma már egyértelműnek tűnik: a fenntartó Heves megyei és egri önkormányzatok egyetlen fillért sem képesek (hajlandók) a színházra áldozni. Hogy miért kellett Csizmadia Tiborral szerződést bontani kinevezésének lejártá előtt fél évvel, és így Blaskó Balázssra bízni az évad befejezésének költségmentes lebonyolítását, szintén csak sejthető. Tény, hogy április végén az egri színház művészei immár fél éve nem kapták meg járandóságukat (csak az kapja az alapfizetését, aki közalkalmazotti státusban van). Mint tudvalevő, a pályázaton a szakmai bizottság Blaskó Balázst hozta ki nyertesnek, majd Csizmadianak felajánlották: az évadot az ő tervei alapján fejezik be, ha idő előtt feláll az igazgatói székből. Így közös megegyezéssel távozott, s február 1-jétől Blaskó lett az igazgató teljes jogkörben. Január utolsó napján Csizmadia társulati ülésen búcsúzik, a művészek felállva tapsolják meg. Blaskó Balázs nincs jelen – szakszervezeti kötelességei elszólják (a József Attila

Színház „megmentése” ügyében – nem sokkal később kiderül: az intézmény, Koltay Gábor vezetése alatt, megmaradhat).

Gőgösen gyámoltalan vergődés

Február 3-án már az új igazgató tart társulati ülést. Kihirdeti a száznyolcvan fokot. „Konzervatív, nemzeti népszínház leszünk”, nyilvánítja ki. Azonnal hitet tesz a Magyar Teátrumi Társaság mellett. A közönséget akarja kiszolgálni, mondja ekkor, a társulatot pedig szolgálni. Utóbb kérdezzük tőle, hogy itt melyik társulatra gondolt. „Az újonnan felállóra természetesen” – mondja, mintha mi sem lenne természetesebb. (Pályázatában ez a mondat olvasható: „Kiindulópont a Gárdonyi Géza Színház adott társulata!” Megválasztása után a közgyűlésben így fogalmazott: „A színház társu-

¹ A társulatot kötelesség megőrizni. *Heves Megyei Hírlap*, 2011. január 26.

² Mi magunk is vitába szálltunk vele, e lap hasábjain: És a happy enddel mi legyen? *SZÍNHÁZ*, 2011. január.

lata kiváló. Meggyőződésem, hogy példamutatóan jó társulata van a színháznak. Ezt a társulatot meg kívánom őrizni minden körülmények között.”³ Amikor közbevetjük, hogy az általa szolgálni kívánt társulat jelentős része nem akar ott dolgozni, ahol ő a vezető, azt mondja: ők nem a társulat részei, „csak számlások”. Később azt kérdezi, miért nem például Kelemen Csabát faggatjuk az egri történekekről – azt ekkorra elfelejti, hogy Kelemen Csaba is „csak számlás”.

1.

A társulati ülésen – a már korábban jelentős média-karriert befutott „remény színháza” abszurd kifejezés mellett – még egy slágertéma van: a „kisugárzás”. „Tiszteletben tartom az ő ízlésüket, de annak jelentés-tartalmát, kisugárzását nem szeretem” – mondja a fiatalokra célozva, akik szerinte nem tanulták meg a szakmát. Helyesebben, pályázatából kiolvastva: amit megtanultak, annak a kisugárzását sem szereti a direktor. Megint másik, később nagy visszhangot kiváltó megjegyzése az aluljárókról szól. (Egerben egy aluljáró sincs, utóbb kiderül, hogy a fővárosi színházcsinálónak üzent a hasonlattal: „Már a fényképektől, plakátoktól elrettenek: magukból kifacsart, hörgő, ordító, hányó, eltorzult arcú emberek elképesztő ruhákban, lepusztult mivoltukban. Taszít az az agresszió, ami ezekről a képekről sugárzik. Lehet mondani, hogy ilyen a világ. De akkor inkább azt mutassuk meg, hogyan ne legyen ilyen a világ.”) Ezen az ülésen Kaszás Gergő jelenti ki: „E helyzetben annyi szabadságom maradt, hogy azt mondjam: felálllok.” Később, amikor személyes megbeszéléseik zajlanak, Blaskó azt bizonygatja neki, miért nem kellett volna ezt tennie. Ötvös András – aki korábban szellemi bűnözőknek nevezte a vidéki színházakat egymás után elnyerő kört – csatlakozik Kaszáshoz. Utóbb azt mondja: ő ott nem akar lenni, ahol a Blaskó által képviselt szakmaiság a meghatározó. S mesél próba közbeni újságolvasásról, olvasópróbán elhangzó kérésről, miszerint a rendező legyen szíves kihúzni az utolsó jelenetet, mert a szereplők egy része nem akar benn maradni fél tizenegyig. Blaskó azt mondja: ő semmi

³ Forrás: A Heves Megyei Közgyűlés 2011. január 28-i ülésének jegyzőkönyve.

2.

1. Maya
2. Olympia
3. Látogatók
4. Mátyás mesék

Gál Gábor
felvételei

3.

ilyesmiről nem tud, és nem érti, miért bántja őt Ötvös, amikor fordítva ez sosem fordult elő. Lehet, hogy Ötvös érintve érezte magát, amikor ezt olvasta az igazgatói pályázatban: „A párját ritkítóan ütőképes társulat [...] ettől kezdve statisztaszerepre kényszerült, közelről nézte az erejüket még meghaladó feladatokban fuldoló, képeses fiatalok gőgösen gyámoltalan vergődését.”

Narratívák harca

Blaskó pályázata nagyon egyszerű narratívával készült – az 1986 és 2001 közötti időszak a jó, és minden, ami 2001 óta történt, rossz, sőt bűnös: „a mindent tagadó, katarzis nélküli, neutrális színházcsinálási forma”; „az erőltetett, életidegen újraértelmezés, hebehurgya dramaturgia, az értelmezhetetlen, öncélú díszletek”; „az őrzöngő obszcenitás, a homo- és biszexualitás kér-

kedő dicsőítése”. S e bűzölgő mocsárból Blaskó vezeti ki a színházat: „Világunk alapkérdéseire választ kereső alpművek főszerepei után a magam társadalmi, magánéleti, szakmai tapasztalatainak összegző, szintetizáló

4.

kifejezéseként rendezői feladatokban találtam meg alkotói magatartásom, alapvéleményem, felelős példám megfogalmazásának és magas szintű kifejezésének magától értetődő, legegyszerűbb lehetőségét. Számomra ez maga a Színház, a színházteremtés.”

Mára – talán a hónapok óta tartó folyamatos botrány, a nemzetközi jelzések, a még mindig fel-felhorgadó ellenvélemények miatt – Blaskó sokkal visszafogottabb hangot üt meg. A pályázatot még a mellőzöttség dühe lengi át, a TV2-nek néhány hét elteltével adott nyilatkozata már szinte békülékenységet mutat az előző időszakkal, annak is csupán egy rövidebb részével nem egyetértőn: „Tulajdonképpen azt lehet mondani, hogy az elmúlt évek, különösen [...] elődöm második ciklusának utolsó két-három éve [...], hogy is mondjam, egy magasabb igény, egy magasabb szellemi igény, egy szakmai igény, szakmai elvárás kiszolgálása vagy szolgálata szempontjából szerveződött, és ez jól érzékelhető volt a közönség reakcióiban.”

Vagyis: a pályázatban érvényesített jó–rossz narratíva a Budapest–vidék ellentétpárt kísérő preconcepciókra cserélődött a két megnyilatkozás között eltelt három hónap alatt. Az újdonsült igazgató immár cizellálja korábbi, nagy port felvert kitételeit: „Egyrészt, ugye, nagyon beleköthető vagy véleményes ez a száznyolcvan fok. Ugye, mert az azt jelenti, hogy teljes fordulat, de azért ezt nem így érdemes igazándiból kezelni, hanem [...] csak arra, amire vonatkozik. Nem az egész színház és a színház elmúlt tíz éve, hanem az előbb említett, általam említett időszak tapasztalatai alapján ezeket szeretném változtatni. Tehát gyakorlatilag nagyon élesen, ez a száznyolcvan fok ez egy éles váltást, [...] egy fordulatot jelent, nem egy hátraarcot természetesen, mert az nem vezet sehová.

Tehát én se így értettem, és így kiragadva abból a szövegkörnyezetből, amiben én használtam ezt a kifejezést, így már azért egészen más. Így lehet támadni ezt, és ezt támadják is természetesen. Csak úgy érdemes vizsgálni vagy végigkövetni ezt a gondolatot, ha valódi értelme szerint nézzük. Mégpedig úgy, hogy szeretném a közönséget szolgálni. Nem kiszolgálni elsősorban, hanem érdeme szerint és vágyai szerint szolgálni.”⁴

Mi történt a két megfogalmazás között eltelt időben? Hogy Bozó Andrea, Görög László, Kaszás Gergő és Ötvös András elhagyja az intézményt, arra Blaskó számíthatott. Talán Járó Zsuzsa, Schruff Milán, Vajda Milán és a drámapedagógiai szakmában jól ismert, a színház ifjúsági beavató programját német mintára szervező Jónás Péter dramaturg távozása is benne volt a pakliban. Ám a nyílt levelet közzétevő Szegvári Menyhért rendező határozott és gyors „nem”-je már meglepte (rá – a vele való egyeztetés nélkül – hivatkozott is pályázatában, utóbb azonban már azt nyilatkozta, hogy Szegvárinak csak az első években megvalósított rendezéseit értékeli), ahogyan Szabó Emíliaé is. Arra sem gondolt, hogy a pályázatában megfogalmazottak meglehetősen nagy vihart kavarnak, Béres Attila rendező például nyílt levélben kérte ki magának Blaskó minősítéseit: „Tisztelt Blaskó Úr, kikérem magamnak a magam és az összes Ön által megnevezni nem kívánt rendező nevében, hogy ilyen jelzőkkel illessék munkánkat. Igazgatói pályafutásához sok sikert kívánok, Béres Attila, az egeri Gárdonyi Géza Színház volt rendezője.”

Talán azzal sem számolt, hogy a színházi szakmán belüli, alapvetően zárt kommunikáció kilép megszokott medréből, és a társulat távozó tagjai szinte kivétel nélkül mindannyian állást foglalnak a nyilvánosság előtt. Tudomásunk szerint a szerződötések során Blaskónak jó néhány engedményt kellett tennie, hogy ne bővüljön az így is igen impozáns távozási lista, amelyre utóbb felkerült a teljes tánctagozat is. Blaskó úgy számította, hogy a társulat kilencven százaléka marad. A jelen állás szerint azonban teljesen kicserélődik a rendezői kar (visszatér Beke Sándor és az Agria Nyári Játékokban Blaskóval szorosan együtt dolgozó, a kassai színházból távozni kényszerülő Moravetz Levente, rendez jövőre Csiszár Imre, Makk Károly, Dér András, Éry-Kovács András, Pinczés István és Radoslav Milenković), új lesz a dramaturgia és a tánctagozat is. Már ha lesz egyáltalán Egerben színház.

Más szellemiség

Ami végképp váratlanul érte Blaskót, és a hírek szerint Eger városát és a megyét is, hogy a Quartet Nemzetközi Utazó Színházi Fesztivál tervezett folytatásából nemes egyszerűséggel kizárták a Gárdonyi Géza Színházat. A Quartet folytatását először – pályázatával összhangban – nem proponálta, információink szerint vacillált és egyeztetett az ügyben, végül beadta a derekát, és kiküldte a fesztivált sikeresen lebonyolító és annak folytatásán munkálkodó Jónás Pétert Barcelonába a pályázatából összeállított zanzával, amelyet a fesztiválszövetség tagjai – szerb, francia, cseh és spanyol színházak – nem

⁴ *Tények este*. TV2, 2011. március 21.

fogadtak kitörő örömmel. Némi tanakodás után jelezték, nem kívánnak együttműködni a Gárdonyi Géza Színház új művészeti irányvonalával, mondván: ők eredetileg más szellemiséggel szerződtek. Blaskó pályázatban kifejtett nézetei – írták – „nagyon különböznek azoktól az eredeti szándékoktól, amelyekre alapozva az Európa különböző területeiről jövő négy színház a Szövetséget létrehozta, és kialakította színházi krédóját a Quartet projekt során, amely projektet az Európai Bizottság anyagilag és minden más értelemben támogatott”. A Quartetet alkotó színházak vezetőinek levele a pályázat főbb tételeire hivatkozva kifejti, hogy a színház nem oktatási intézmény (ekként nem alkalmas magatartási példaadásra), nem ideológiai tribün (hogy a becsület becsületét állítsa helyre), és nem is napilap (hogy „gyors és hatékony válaszokat adjon a morális biztonságát elvesztett köz- és magánélet kétségbeesett kérdéseire”). Hogy az egri színház ez ügyben nemcsak kulturális, de morális és presztízavesztéséget is elszenvedett, jól mutatja, hogy a kárhozottatott Csizmadia-adminisztráció volt az egyetlen az ország I. kategóriás kőszínházai közül, amely képes volt sikeres pályázattal részt venni egy európai uniós programban, ráadásul projektvezetőként.

Csonkig égne

A Magyar Színházi Társaságból deklaráltan a Magyar Teátrumi Társaságba tartó Gárdonyi Géza Színház 2011-ben még megrendezte a hagyományos Stúdiószínházi Fesztivált – Blaskó pályázata leszögezi, hogy „saját fesztiválok szükségtelen létrehozása [...] nem lehet cél, legfeljebb eredménye egy társulat sikeres működésének” –, amelyben csak egyetlen furcsa dolog volt. A fesztivál merítésébe bekerült olyan előadás is, amelyet a válogatás idején még be sem mutattak: a Vidnyánszky Attila rendezte *Állatkerti történet* premierjére az egri fesztivál előtt néhány nappal került sor csupán. Úgy tűnik, nem csak ígéret volt Blaskó pályázatában, hogy felveszi a kapcsolatot a külföldi magyar színházakkal. Az eltelt rövid időben a Kassai Thália Színházzal sikerült szinte pillanatok alatt megtalálni a közös hangot – talán nem véletlenül: a kassai színház művészeti vezetője Moravetz Levente, egyik rendezője Beke Sándor, s mindkettejük idej ottani rendezésében főszerepet vállalt (némi szervezési galibát is okozva) Kelemen Csaba, Blaskó jobbkeze, aki az Agria Nyári Játékokat szervező cégben is társa (volt, ám Blaskó – és felesége, Sárosy Kinga – hosszú évek után még tavaly kiszállt a cégből). A *gyertyák csonkig égne*c című kassai előadás májusban érkezett Egerbe, s a színház honlapján, ahol eddig a színház előadásairól szóló kritikákat lehetett olvasni, ezúttal egy lelkendező, Blaskót méltató kvázi nézői-rajongói levél jelent meg. („Gratulálunk az egri Gárdonyi Színház vezetőinek, Blaskó Balázs igazgató úrnak, akit nagy örömmel elcsuklós, szavát vesztő emberként is láthattam és hallhattam a darab végén, amikor jogos lelkesedéssel megnyilatkozott...”)⁵ Elképzelhető, hogy a levelet közreadók nem találták elégségesnek a Vendégeknyvbem megjelentetni az írást, hiszen azt azóta, hogy törölték az elmúlt évek összes bejegyzését, és immáron előzetesen moderálják a megjelenő véleményeket, nemigen olvassa senki.

A másik pályázó

Csizmadia Tibor igazgatásának egyik legnagyobb fegyverténye egy olyan tánctagozat-modell megalkotása volt, amely szerves része a színház működésének. Barta Dórával közösen kialakított koncepciójuk szerint a – hosszas előkészítő munka után – 2009-ben megalakult tánctagozat nem(csak) a prózai színházi tevékenység mellett, hanem azzal összefonódva munkálkodott, vagyis kifejezetten kívánatosnak tartották az átjárást a két tagozat között. Ennek nyomán jöttek létre olyan előadások, mint a *Bifidus essensis, avagy túsarkon a téboly, A kaméliás hölgy* vagy a *Maya*, amelyek a színészek és a táncosok közös, egy irányba ható, a rendezői koncepció markáns részét képező munkáját egyesítették, s így a két terület kölcsönösen profitált egymásból. „Tizenkét bemutatónk volt másfél év alatt, pedig a tervek szerint évadonként három előadásban vettünk volna részt, de a rendezők hívtak bennünket, mi pedig boldogan vállaltuk a feladatokat. Sőt, az előadások egy része a táncosok nélkül meg sem születhetett volna végső formájában” – mondja Barta Dóra, aki 2010-ben úgy döntött, ha más nem is, ő megpróbál szembemenni az elterjedt közvélekedéssel, miszerint már eldőlt az igazgató személye.

„Nem akartam pályázni, az utolsó pillanatig vártam egy olyan névre, egy olyan, szakmailag releváns jelentkezőre, aki mögé a tánctagozat mellszélességgel oda tud állni – mondja Barta Dóra. – December 31. volt a határidő, én aznap délután háromnegyed 1-kor adtam be a pályázatot, amit persze előtte elkészítettem, de nem gondoltam volna, hogy tényleg be kell adnom. Írás közben megpróbáltam hosszabb távon végiggondolni, hogyan lehetne építeni arra, ami Egerben létrejött. Alapvetően menedzserszemlélettel készült a dolgozat, igyekeztem szervezői szemmel, komplex módon, rendszerben végiggondolni a színház jövőjét és lehetséges útját. De nem gondoltam, hogy meg fogom nyerni, inkább az a meglepő, hogy csak egyetlen szavazat döntött Blaskó javára a szakmai bizottságban.”

A szakmai bizottság csak Blaskó Balázs pályázatát támogatta, egyhangúlag, egy tartózkodással. Nem támogatták Barta Dórát (4 igen, 3 nem, 2 tartózkodás), Szíki Károly színészét, a bábszínház korábbi vezetőjét – amelyet a beadó visszavont, mondván, nem akar egy leborított pályázatban részt venni – pedig egyöntetűen elutasították. A Heves Megyei Közgyűlés szakbizottsága többségi támogatását egyik pályázó sem nyerte el. Barta és Blaskó is 2 igen szavazatot kapott 2 tartózkodás mellett.⁶ A színházat társfinanszírozó Eger város kulturális bizottsága mindkettejüket alkalmasnak találta a vezetői pozíció betöltésére (bár ők nem alakítottak ki sorrendet, egyrészt mert az a megyei közgyűlés döntési kompetenciája, másrészt mert szerintük a színház mindenképpen jól jár, ugyanis mindketten egriek).⁷

A tánctagozat kérdése már Blaskó pályázatában is érdekes felhanggal került szóba. „Sajnos a tánctagozat

⁵ Cs. Varga István levele teljes terjedelmében: http://www.gardonyi-szinhaz.hu/hu/rolunk/kritikak.html?szinhaz_id=93&cikk_id=6154 (letöltés ideje: 2011. május 15.)

⁶ Forrás: Javaslat a Gárdonyi Géza Színház igazgató pályázatának elbírálására című közgyűlési előterjesztés, készítette a Heves Megyei Önkormányzat elnöke, ikt.sz.: 2-3/2011/211.

⁷ Forrás: A Heves Megyei Közgyűlés 2011. január 28-i ülésének jegyzőkönyve.

jelenlegi működése a zavaros névhasználat és az ebből fakadó finanszírozási anomáliák miatt ellentmondásos” – írta, majd későbbi, már idézett, a megyei napilapnak adott nyilatkozatában azt mondta: „A tánctagozat léte is alapkérdés: talán nagyobb a dominanciája, mint amit én szükségesnek gondolok, de fontosnak tartom a munkájukat.” A kinevezését követő társulati ülésen viszont már kifejti, hogy más ízlést, *karaktert* várna el tőlük, és utal arra, hogy a szerepüket jobban eltolná a prózai-zenés előadások táncos kiszolgálása felé. Szegvári Menyhért rendező erre úgy reagált, hogy a tánctagozat az elmúlt időszak legjobb vívmánya, ami a zenés előadások minőségét jelentősen megemelte. Ha azonban egy együttes sajátos önálló stílusát és szuverenitását elveszjük, arra egy válasz létezik: az, hogy távozik, és ezzel ez a minőségemelkedés eltűnik – mondta Szegvári, három hónappal annak előtte, hogy a táncosok kollektíve felmondtak.

„Úgy gondolom, ha számol velünk, építeni akart volna arra, amit csinálunk, biztos megkeres, és beszélgetünk. Ez azonban nem történt meg – idézi fel a pályázati időszakot Barta Dóra. – Én viszont megkerestem őt, de a kérdéseimre nem kaptam tőle választ. Valami olyan homályos dolgot sikerült belőle kicsikarni, hogy nem a tánctagozatot akarja megszüntetni, de ketté szeretné szedni az előadásokat kiszolgáló, illetve az önálló tevékenységet.” Később azonban Blaskó már kifejezetten híve lett a tánctagozat létének: „Úgy tűnik, idővel észrevette, hogy nem is olyan rossz elképzelés ez. Így mostanra rendelkezik tíz kiürült státussal, azokat feltöltheti, saját arcára formálhatja. De nem is ez volt az igazán meglepő, hanem az, ahogy ez végigment. Erre nem lehet felkészülni. Arra lehetett volna, hogy tisztázzuk a művészi különbségeinket, és közösen meg egyezünk” – mondja három hónap múltán Barta, akinek tagozatvezetői kinevezését nem sokkal később visszavonták. A hivatalos indoklás szerint azért, mert nincs megfelelő végzettsége a középvezetői poszthoz – a Harangozó-díjjal és Érdemes művész kitüntetéssel elismert táncművész és társulatalapító képesítése alapján „csak” színházigazgató (vagyis felső vezető) lehetne. „A tánctagozattal való megbeszélésen feltartott kézzel mondta, hogy a megye erőszakolta rá, hogy mint tánctagozat-vezető fel kell nekem mondania, azonnali hatállyal. A megyén azt mondták, ők mindenben együttműködnek az új direktorral, kéréseit teljesíteni kötelességük, hiszen ők a szakmához nem értenek. Rákérdeztem a direktornál, hogy ha ilyen hirtelen kell eltávolítania, miért van már másnak előkészítve a helyem. Ekkor felhívta a figyelmem, hogy ne tegyek fel kérdéseket, mert én csak egy táncos vagyok.” A táncművész beperelte a színházat, ígérete szerint folyamatosan tájékoztatja a nyilvánosságot az ügy állásáról. Barta felmentésével egy időben Blaskó bejelentette: a tánctagozatot Topolánszky Tamás vezeti augusztus 1-jétől – Barta neki adta át az osztályát a Táncművészeti Főiskolán, amikor egri teendői elszólították.

Takarékos színház

Noha Csizmadia Tibor ígéretet kapott a megyei közgyűléstől arra, hogy az évad az ő tervei alapján, változtatás nélkül megy le, az utolsó darab mégsem Jevgenyij

Svarc *Hókirálynő* című műve lett Szegvári Menyhért rendezésében, hanem a *Mátyás mesék* Moravetz Levente színre állításában, egy az egyben – más színészekkel – megismételve a Pécsi Harmadik Színházban és a Kassai Thália Színházban már bemutatott produkciót. „Nem tudom, pontosan miben is egyezett meg Tibor a megyével” – mondja Blaskó márciusban, amikor azt kérdezzük tőle, miért változtatta meg az eredeti kiírást, és azt állítja: nem volt fedezet a *Hókirálynőre*. „Ha minden pénz bejött volna, akkor január közepéig lett volna biztosítva a működés – nullszaldóra. Ám a tervezett *Hivataliszínház*, illetve a helyette létrejött *Olympia* előadás költségének fele akkor sem állt volna rendelkezésre. Takarékos kivitelezésben esetleg belefért volna. De a jövő héten bemutatandó *Tiszta Tánc* már egyáltalán nem. A kilátásba helyezett *Hókirálynőnek* pedig semmilyen anyagi fedezete nincs” – állította Blaskó, noha az *Olympia* és a *Tiszta Tánc* is elkészült. Az igazgató utalt arra, hogy a *Hókirálynőben* több „számlás” színész kapott szerepet, és meg szeretne állítani a pazarlást, hiszen több szerepet is távozik színészek játszottak volna, márpedig így nem lehetett volna továbbjátszani az előadást. Blaskó több hónapi előkészítő munkát követően törölte a bemutatót, egy Kassáról importált repízzel helyettesítve azt. Amikor kiderült, hogy Szabó Emília is távozik, Blaskó saját rendezésű, *Látogatók* című előadásában még az évad vége előtt lecserélte az egyébként közalkalmazotti státusban lévő színésznőt, mondván: ezt a darabot is szeretnék átvinni a következő évadra.

Nem sokkal az igazgatóváltás után a Heves Megyei Önkormányzat eseti bizottságot hozott létre az előző időszak gazdasági tevékenységét vizsgáló, visszaélések után kutatva. A színházzal kapcsolatosan kiderült, hogy hiányzik a hivatali gépkocsi menetleveléről az igazgatói szignó, és bár a jelentésben ennél komolyabb vádak is előkerültek, ezek is nehezen igazolják a színházigazgatói váltások esetében eddig példa nélküli vizsgálatot. Csizmadia Tibor a vádakra hivatalosan nem reagált. Az ügyben a rendőrség nyomoz. Az viszont bizonyos, hogy a megyének és a városnak – amely közben deklarálta, hogy mindenképpen fenntartja a színház működését – egy fillérje sincs: a Heves Megyei Bíróság adósságrendezési eljárást rendelt el a Heves Megyei Önkormányzat ellen a budapesti HVL INVEST Ingatlanfejlesztő és Szolgáltató Kft. kezdeményezésére. A társaság azt követően kezdeményezte a bíróságnál az eljárást, hogy a Fővárosi Ítéletábla jogerősen 280 millió forint kifizetésére kötelezte a megyei önkormányzatot, ám a megye nem fizetett.⁸ A színház felett összecsaptak a hullámok. Az átvételkor meglévő 25 millió forintos adósság májusra 60 millióra nőtt. Blaskó Balázs a nemzetierőforrás-miniszternek írott levelében azonnali segítséget kér annak érdekében, hogy a színházat ne kelljen bezárni.

A takarékosági intézkedések elkerülhetetlen következményei – szerényebb kiállítású előadások, olcsóbb díszletek és jelmezek, fizetéscsökkentés – nyilvánvalóan kikukulálhatók, ennek viszont semmilyen körülmények

⁸ Forrás: Adósságrendezési eljárás a Heves Megyei Önkormányzatnál – nem él fellebbezési jogával a megye, <http://www.egerhir.hu/hir.php?id=9753> (letöltés ideje: 2011. május 25.)

között nem lenne szabad kihatnia a színház jövőbeni művészi igényességére. A pénztelenség nem lehet egyenlő az olcsóval, ezért fontos, hogy a vezetőségi kommunikáció szinte egyetlen biztos pontja, a pénzhiány szüntelen deklarálása maradjon meg szűken a gazdasági létezés értelmezési tartományában, és ne legyen kiindulópont a művészi érvelésben, mint arra a valóban pazar díszletezésű *Olympia* esetében – Csizmadia utolsó egri rendezésében Molnár Ferenc keserű komédiája a szemfényvesztő pompa mögött mindent elrohasztó hazugság hatásáról, az ártatlanság visszafordíthatatlan elvesztéséről mesél, élesen, pontosan – hajlandóság mutatkozott, és ami az új vezetés égisze alatt létrehozott *Mátyás meséknél* is körvonalazódni látszik. Utóbbiban a midi csengőhangokat idéző dalbetétek, a zenével a szinkront csak ritkán megtaláló és a jelzésszintű koreográfiákat széttartóan abszolváló színészek, az invenciótlan, ad hoc jellegű megvalósítás joggal ad okot aggodalomra – lévén ezek valóban kis költségvetésű elemek, hiszen nem szükséges hozzá élő zenekar, korrepetitor, karmester és hosszú próbafolyamat. Ám mindennek színpadi hozadékai szemmel láthatóak: a *Mátyás mesék* rosszízű, kínos hakniprodukció – amiben a legszomorúbb az, hogy Blaskó Balázs ezt az előadást „a következő évad szellemiségét” meghatározónak nevezte, hozzátéve, hogy ez a népszerű *Extrák* színházi nevelési programot felváltó *Iskola a színházban – színház az iskolában* című, úgynevezett „interaktív beszoktató program” egyik eleme lesz. Ez pedig már nem gazdasági vagy kommunikációs kérdés.

Mindazonáltal: ha hasonló ívet ír le esztétikai értelemben is a Gárdonyi Géza Színház, mint amelyet a kommunikációjában tett meg az elmúlt hónapokban, akkor még bármi elképzelhető, sőt annak az ellenkezője is: a száznyolcvan fok akár-mennyi lehet.

www.szhaz.net

Zappe László

Egy trendi színház

AZ ÚJ SZÍNHÁZRÓL

A mai Új Színházról szólva, ha értenék hozzá, és kedvem is lenne hozzá, legszívesebben a propaganda- és reklámtevékenységről írnék elemző tanulmányt. Csodálatra és tiszteletre is méltó az a találmány, amellyel Márta István és csapata igyekezik az áruját eladni. A különféle kedvezmények, nyereményjátékok, pályázatok, kiállítások, könyvbe-mutatók, nézőkre is kiterjedő pezsztós ünneplések sokaságában is igazi csemegének számíthat a következő: „Az Új Színház hétköznapiak egyáltalán nem mondható Szingli Szerda kedvezményének keretében négy szerdai előadásra (*A szív bűnei*, *Kávé habbal*, *A hattýú*, *Ahogy tetszik*) és egy meglepetésprodukcióra válthat jegyet mindkét nem szinglije. A nőknek a páros, a pasiknak a páratlan számú helyekre szólnak a jegyeik. A színház közönségszervezésének lelkes csapata pedig arra is gondot fordít, hogy a jegyvásárláskor elhangozzanak azok a bűvös szavak, hogy ki milyen partnert keres magának. Így ők úgy adják el a jegyeket, hogy az azonos érdeklődésű leendő párok biztos egymás mellé kerüljenek! És hogy az előadás után ki mit kezd a friss ismeretséggel, azt már a nézőkre bízzák.” Szóval a színház igazán sokoldalúan kíván gondoskodni a nézőkről, még az utánpótlásról, a távolabbi jövő közönségéről is. És nyilván gonosz rágalom volna azt mondani, hogy holmi találkahely vagy társkereső szolgálat feladatait is magára vállalja.

A mai Új Színház amúgy is sokat vállal. A kor követelményeinek megfelelően igyekezik több lábón állni. Nemcsak sokféle műsort állít elő, amit egyaránt lehet gazdagnak és eklektikusnak, sokrétűnek és zagyvának is nevezni, de be is fogad produkciókat, miközben szomszédol is. Játszik itt a stúdióban Baksa Imre Neptun Brigádja, sőt Baksa télen, fagyban, hóesésben még szabadtéri produkcióra is vállalkozott mindenre képes színészekkel és nézőkkel; megjelenik időről időre a Kőfal pályázaton nyertes amatőr előadás, nemrég megnyílt a szobaszínház, a *Kés a tyúkban* ugyancsak amatőr ízü produkciójával. Ezenkívül a teátrum helyet adott határon túli magyar színházak és más külföldi együttesek vendégjátékainak is. Termékeny cse-reprogram is kibontakozhat abból a kezdeményből, amellyel a szerb Egon Savin itteni rendezése és otthoni munkájának, a Jugoszláv Drámai Színház *A velencei kalmárjának* vendégjátéka jelentkezik. Próbálom minden ironia nélkül mondani, hogy fontos szolgálatok ezek.

Mindössze két árnyék vetül rájuk: a múlt és a jelen. Részben ezért is érzem úgy, hogy vissza kell térnem az előzményekhez, részben meg azért is, mert az utóbbi csaknem másfél évtized múltán alighanem kissé más fénybe kerültek az egykor történetek. A Paulay Ede utcai épület Székely Gábortól kapta az Új Színház nevet, 1994-ben. Őt váltotta az igazgatói székben Márta István 1998-ban. Mint Székely Gábor egy életrajzában olvashatjuk, „a pályázati rendszer anomáliái folytán”. Kétségtelen: így is lehet fogalmazni, sőt ez a fogalmazás is pontos. A pályázati rendszernek voltak és vannak is anomáliái, és a színigazgatói kinevezések csaknem kivétel nélkül ezen anomáliák mentén történnek. Véletlenszerű kivételképpen olykor a művészi teljesítmény, az értékelv is érvényesül. De ezek valóban azok a kivételek, amelyek a közkeletű ostobaság szerint erősítik a szabályt.

Meggyőződésem azonban, hogy Székely Gábor színházát nem elsősorban a kinevezési szisztéma idiotizmusa buktatta meg. Az maga is csak tünet. Ugyanannak a tünete, amiért az az Új Színház, amelyet nagy ambíciókkal és meglehetősen szakmai-értelmiségi rokonszenvtől kísérve Székely Gábor